

Gaziantep İli Arıcılık Düzeyinin Saptanması, Sorunları ve Çözüm Yolları

Mehmet Ali KUTLU*

Bingöl Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Arıcılık Programı, Bingöl

*Sorumlu yazar: kutlular@hotmail.com

Geliş Tarihi: 11.07.2014

Düzeltilme Geliş Tarihi: 06.08.2014

Kabul Tarihi: 10.08.2014

Özet

Gaziantep ilinde arıcılık düzeyinin saptanması amacı ile yapılan bu anket çalışmasında, arı yetiştiricileri birliğine kayıtlı 100 işletme ile görüşülerek elde edilen verilerden çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırmada, ilin arıcılık yapısı ve arıcılık faaliyetleri ortaya konulmaya çalışılmış olup, koloni sayısı ile arıcı yaş durumunun bal verimine etkisi, arıcılıkta ekonomik bir kazanç için koloni sayısının belirlenmesi, arıcılığın il ekonomisine katkısı, damızlık materyal ve malzeme teminindeki sıkıntılar, üretilen ürünlerin pazarlanmasında karşılaşılan sorunlar irdelenerek çözüme ilişkin önerileri sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Arıcılık sorunları, Gaziantep

Determining the Current Status of Gaziantep Province its Beekeeping Problems and Solutions

Abstract

In this study, which was made on the purpose of determining the level of beekeeping in Gaziantep province, outcomes coming from data obtained by interviewing with 100 beekeepers registeret to the beekeeper association were evaluated. In the study, the beekeeping structure and activities of the province were tried to be found out, also the effect of the colony number and the age of beekeeper in association with honey yield, determination of colony number for an ecanomical income in beekeeping, the beekeeping contribution to the province economy, troubles related to procurement of brood materials and supplies; problems about marketing the products that are produced were examined and suggestions for the solutions of the addressed problems were presented.

Keywords : Beekeeping problems, Gaziantep

Giriş

Günümüzde gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan en büyük sorunlardan birisi yeterli ve dengeli bir beslenmenin olmamasıdır. Hızla artan dünya nüfusu da bu sorunun boyutlarını giderek artırmaktadır. Tarım otoriteleri hızla gelişen bu soruna karşı hayvansal ve bitkisel üretimi artırmak için farklı çözüm yolları aramaktadır. Bu çözüm yollarından birisi, hayvansal üretimin kollarından olan arıcılığın geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Balın insan beslenmesindeki önemi bal, bal mumu, polen, arı sütü ve arı zehir'inin kullanım alanlarının gittikçe artması, topraklı ve topraksız çiftçiler ile dar gelirli

ailelerin ek gelir kaynağı yaratması arıcılığın öneminin artmasına ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Kutlu, 1998).

Ülkemizde 2013 yılı verilerine göre yaklaşık olarak 6.6 milyon arı kolonisi bulunmakta, bunlardan 94.000 ton bal üretilmekte, koloni başına düşen bal verimi ise yaklaşık olarak 14.2kg olarak hesaplanmıştır (TÜİK 2013 yılı). Gaziantep ilinde ise 25.300 arı kolonisi bulunmakta olup 160 ton bal üretilmiş, koloni ortalaması ise 6,4kg olarak gerçekleşmiştir (Anonim, 2013). Bu çalışmanın amacı, il genelinde yürütülen arıcılığın yapısı ve faaliyetleri ana hatlarıyla ele alınmış, karşılaşılan sorunlar irdelenerek çözüme ilişkin öneriler sunulmuştur.

Materyal ve Metot

Gaziantep ili 6222 km²'lik alanıyla Türkiye topraklarının yaklaşık olarak %1'lik bölümünü kapsamaktadır. İlimizde genellikle dalgalı ve engebeli araziler yaygındır. Güneyde Hatay ve Osmaniye sınırını oluşturan Amanos (Nur) Dağları yer almaktadır. Burada tepeler 1527 m.'ye kadar yükselmektedir (Anonim, 2010). Buralarda bitkisel üretimin yanı sıra hayvancılık ve arıcılık yapılmakta olup bazı alanlarda arıcılık ön plana çıkarak büyük bir önem arz etmektedir.

Gaziantep ilinin mevcut arıcılık düzeyini belirlemek amacıyla, Gaziantep arı yetiştiricileri birliğine kayıtlı 100 üye ile yapılan anket çalışmanın materyalini oluşturmuştur. Hazırlanan anketler, Gaziantep ili arıcılar birliği üyelerine 2014 yılı Şubat ve Mart ayları içerisinde birlik merkezinde arı yetiştiricileri tarafından doldurulduktan sonra elde edilen veriler toplanarak değerlendirilmiştir.

Sonuçlar

Yapılan bu araştırmada arıcılığı esas gelir kaynağı olarak gören ve istihdamını arıcılık yaparak sağlayanların oranı %54, ek gelir olarak gerçekleştirenlerin oranı %37 ve hobi olarak arıcılık yapanların oranı ise %9 olarak belirlenmiştir. Ek gelir olarak arıcılık yapanların mesleki dağılımına bakıldığında en büyük grubunu %72,5 ile bitki ve hayvansal üretim yapan üretici grubu, %11,5 oranında ise diğer esnaf gurubunun oluşturduğu, memurlar içerisinde din görevlilerinin %24,8 öğretmenlerin ise %34,4 ile en fazla oranda olduğu görülmüştür.

Esas gelir kaynağı arıcılık olanların bilgi düzeyinin belirlenmesine bakıldığında, %21'nin ise yeterli bilgiye sahip olduğu, %79'unun ise bilgilerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Arıcıların arıcılığı öğrenme ve başlamalarında etkili olan faktöre bakıldığında; %28'i babadan, %27'si kurslardan, %34'ü başka arıcılardan ve %5'i de arıcılık ile ilgili kitap ve dergileri okuyarak %6'sı ise hobi niteliğinde arıcılığı öğrendikleri ve arıcılığa başladıkları belirlenmiştir.

İşletme büyüklüğünün dağılımı ve işletme büyüklüğü bal verimi arasındaki ilişkiye bakıldığında; Gaziantep ilinde profesyonel anlamda arıcılık yapanların %23'ü yaklaşık olarak 101-150 adet arı kolonisine, %53'ü yaklaşık olarak 51-100 adet arı kolonisine sahiptir. Koloni ortalaması bakımından en az balı 50 koloni ve altında arıcılık yapanların 7 kg, en fazla balı ise 51-100 koloniyeye sahip arıcıların 12 kg olarak bal elde ettiği görülmüştür.

Arıcı yaşı ile koloni sayısı arasındaki ilişkiye bakıldığında, koloni ortalaması bakımından en fazla balı 40-55 yaş gurubunda bulunan arıcıların 13 kg. bal elde ettikleri görülürken, en az balı ise işe yeni

başlayan 25 yaş altı arıcıların 5 kg bal elde ettikleri belirlenmiştir.

İl arıcıların ana arı kullanımına bakıldığında %12'sinin iki yılda bir ana arılarını Çukurova bölgesinde ana arı üretimi yapan işletmelerden satın alarak değiştirdiği, %8'inin ana arı ihtiyaçlarını kendilerinin üreterek karşıladıkları, %80'i ise ana arı kullanmayıp kolonilerini oğulla veya doğal yolla bölme yaparak çoğalttıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu araştırmada arıcıların %76'sı ilkbahar aylarında (1/1 oranında şeker su karışımı), ile koloniyeye güçlendirmek amacıyla besledikleri belirlenmiştir. Sonbaharda ise her hangi bir besin vermedikleri sadece kış aylarında kekle besleme yaptıkları belirlenmiştir.

Araştırmada arıcıların, bal arısı zararlısı olan *Varroa jacobsoni*'yi %89, Arı felcini %2 *Nosema*'yı %16, Mum güvesini %55, Avrupa ve Amerikan yavru çürüklüğünü (spesifik olarak değil de genel yavru çürüklüğü adı altında tanıdıkları) %24, Kireç hastalığını ise %13 oranında tanıdıkları belirlenmiştir.

Üreticilerin tümü balı, petekli ve süzme bal olarak üretmektedir. İlave olarak %8 oranında polen, %8 oranında ise arı sütü üretimi yapmaktadırlar. Gaziantep'te ticari olarak ana arı üretimi yapılmamakta, %17'si bal üretiminin yanı sıra oğul üretimi de gerçekleştirmektedirler. Çok az üretici ballarını toptancılara vermekte, geneli ise ürünlerini perakende satarak karlılıklarını arttırdığı gözlenmiştir.

Tartışma

Günümüz dünyasında olduğu gibi Türkiye'de de en önemli sorunlardan biri hızla artan ülke nüfusedir. Artan nüfusa karşın, yüzölçümün değişmemesi ve düzensiz yerleşime bağlı olarak tarım arazilerinde azalma dikkati çekmektedir. Bu azalmada kırsal kesimde yaşayanların sosyoekonomik yapısını bozarak fakirleştirmektedir. İlimizin de içinde bulunduğu bölgede yaşanan bu göç olayı ve kırsal kesimin düşük gelir düzeyi, bu insanları yaşadıkları yerlerde refaha ulaştırabilecek yeni kaynak arayışlarına zorlamaktadır.

Bu araştırmada, arıcılığı esas gelir kaynağı olarak gören ve istihdamlarını arıcılıktan sağlayanların oranı %54 olup 50 koloni ve üzerinde arı varlığı ile arıcılık yapmaktadırlar. Arıcıların arıcılığı öğrenme ve yapmalarında büyük oranda diğer arıcılar etkili olmaktadır. Açılan kursların saatinin azlığı eğitimin arıyı ve kovani görmeksizin yapılması kursların sadece sertifika amaçlı olduğunu göstermektedir. Bilgi düzeylerine bakıldığında ise %79'unun yeterli bilgiye sahip olmadıkları eksikliğin giderilmesi için periyodik olarak bilgilendirme çalışmaları istedikleri ön plana

çıkıştır. Arıcılık işletmelerinde koloni sayısının artması iş verimliliğini düşürmek, buna bağlı olarak koloni başı bal verimini azaltmaktadır.

Mevcut işletmeler koloni geliştirme ve ana arı ihtiyacını bölme yaparak temin edilmektedir. Bu durum sağlıklı, verimsiz arıcılığı neden olarak verimi olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Genç ana arı kullanımının kolonilerde güçlü populasyonlar oluşturduğu bununda bal verimini arttırdığı bu nedenle ana arıların iki yılda bir değiştirilmesi gerekmektedir.

Yapılan araştırmalarda, bir yaşındaki ana arıların bulunduğu arı kolonilerin ortalama bal verimleri (23 kg), iki yaşındaki (19 kg) arı kolonilere sahip ana arılardan %21 daha fazla bal verdiğini oraya konmuştur(Kutlu ve ark., 2005). İl arıcıların ana arı kullanımına bakıldığında %12'sinin iki yılda bir ana arılarını Çukurova bölgesinde ana arı üretimi yapan işletmelerden satın alarak değiştirdiği, %8'inin ana arı ihtiyaçlarını kendilerinin üreterek karşıladıkları, %69'unun ise ana arı kullanmayıp kolonilerini doğal yolla bölme yaparak çoğalttıkları görülmektedir. %11' ise arıcılığa yeni başladıkları bu nedenle ana arı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedir.

Van Bahçesaray'da yapılan bir araştırmada, gezginci arıcıların %73,33'ünün, sabit arıcıların ise %76,09'unun ana arıları kendi arılıklarından sağladıkları ortaya konmuştur (Erkan ve ark., 2001). Ülke genelinde ana arı ihtiyacının %1.30'u Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına bağlı kuruluşlardan sağlandığı bildirmiştir (Kaftanoğlu ve ark., 1995).

Kış aylarında koloni kayıplarını en aza indirmek ve bahara güçlü kolonilerle çıkmayı sağlamak amacıyla arıcıların %80'i sonbahar beslemesi yaptıkları tespit edilmiştir (Kumova ve ark., 1988). Sonbaharda oluşan genç işçi arılar, kışı yıpranmadan geçirerek ilkbahara çıkar ve ilkbaharda, yavru yetiştirme ve petek örme gibi faaliyetleri yerine getirirler. Bunun için genç kadroların oluşmasını ve yeterli kış yiyeceği stokunu sağlayacak olan sonbahar teşvik yemlemesinin mutlaka yapılması gerektiği belirtilmektedir (Kutlu, 1998). Bu çalışmada görüldüğü gibi Gaziantep ilinde arıcıların %76'sı ilkbahar aylarında kolonilerini güçlendirmek (1/1 oranında şeker su karışımı), için besleme yapmaktadırlar, Sonbahar aylarında her hangi bir besin ile besleme yapmamakta kolonilerin kıştan daha güçlü ve genç işçi arı ile çıkmalarını sağlamak amacıyla kış ayının ortasında kekle besleme yapmaktadırlar.

Varroa bal arılarının hemolenfi ile beslenen bir zararlı olup kolonilerde ekonomik verimi doğrudan etkilediği gibi diğer hastalık ve zararlılarında yayılmasını ve etkinliğini

arttırmaktadır. İl genelinde en çok görülen bir dış parazit olup, tanınma oranı %89 oranındadır. Ülkemizdeki tüm kolonilerin bu parazit ile bulaşık olduğu düşünüldüğünde, il arıcılarının paraziti tanıdıkları fakat yeterli mücadeleyi etkin şekilde yapmadıkları kimyasal mücadelenin yanında uygulanabilir arıcılık tekniklerinden yoksun oldukları görülmektedir. Ülke genelinde yapılan bir çalışmada, arıcıların %98.20 oranında *Varroa* Parazitini ve %75.70 oranında Amerikan yavru çürüklüğünü tanıdıkları belirlenmiştir (Kaftanoğlu ve ark., 1995). Bu araştırmada ise arıcıların %24 oranında Amerikan ve Avrupa yavru çürüklüğünü birbirinden ayırt edemeden tanıdıkları belirlenmiştir. Gaziantep arıcılığının sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması için sonuç olarak;

-Arıcılığın ekonomik olması için en az 50 koloni ile yapılmalıdır. Koloni sayısındaki artışa paralel olarak ortalama bal verimi düşmektedir. İdeal koloni sayısı 100 civarındır.

-Arıcılık kurslarının saatleri arttırılmalı ve eğitim arı üzerinde uygulamalı verilmelidir.

-Eğitim eksikliğinin giderilmesi ve eğitimin sürekli hale gelebilmesi için Arı yetiştiricileri birliği arıcılık eğitimi veren kuruluşlarla koordineli çalışmalıdırlar.

-İlde ana arı üretim işletmesi bulunmamaktadır. Ana arı ihtiyacı her yıl için yaklaşık 10.000 adet olup ivedi olarak üretici birlikler ana arı üretimi işletmelerini kurmalı ve kuranları teşvik etmelidirler.

-Arıcılığı özendirici tedbirler alınmalı, teşvik ve krediler cazip hale getirilmelidir. Arıcıların krediden faydalandırılması için engel teşkil eden teminat olayları çözümlenmelidir.

Varroa mücadelesinde kimyasallar kalıntı bıraktığından yerine mekanik yöntemler kullanılmalıdır. Eğer kimyasal maddeler kullanılacak ise arı popülasyonunun en az olduğu erken ilkbahar ve geç sonbaharda kullanılmalıdır.

Teşekkür

Bu çalışmaya destek veren Gaziantep ili arı yetiştiricileri birliği yönetim kurulu başkanı Nebi KOCA ve anket çalışmasını gerçekleştiren birlik tarım danışmanı Serpil CENGİZ'e teşekkür ederim.

Kaynaklar

- Anonim, 2013. Gaziantep tarım il müdürlüğü verileri www.gazianteptarim.gov.tr
- Anonim, 2010. Gaziantep çevre durumu raporu <https://www.csb.gov.tr/db/gaziantep>
- Erkan, E., Aşkın, Y., 2001. Van İli Bahçesaray İlçesi'nde Arıcılığın Yapısı ve Arıcılık Faaliyetleri. Y.Y.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi. 11(1):19-28 Van.

- Kaftanoğlu, O., Kumova, U., Yeninar, H., Özkök, D., 1995. Türkiye’de Balarısı (*Apis mellifera* L.) Hastalıklarının Dağılımı, Koloniler Üzerine Etkileri ve Entegre Kontrol Yöntemlerinin Uygulanması. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Veterinerlik ve Hayvancılık Araştırma Grubu Proje No: VHAG-925, Kesin Sonuç Raporu, Ankara.
- Kumova, U., Öztürk, K., 1988. Çukurova Bölgesinde Arı Yetiştiriciliğinin Yapısı. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi. 3 (1): 26-40
- Kutlu, M.A., 1998. Arıcılık Yerinin Seçimi ve Düzenlenmesi. Teknik Arıcılık. 60: 24-25.8
- Kutlu, M.A., Sezen, İ.Y., 1999. Bingöl ve Yöresi Arıcılık Düzeyinin Saptanması, Sorunları, Çözüm ve Öneriler. Türkiye Arıcılığın Sorunları ve 1. Ulusal Arıcılık Sempozyumu Kemaliye/Erzincan.
- Kutlu, M.A., Bakoğlu, A., Batmaz, B., 2005. Bingöl. Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Arıcılık Programında Yetiştirilen Farklı Yaşlardaki Ana Arıların (*Apis mellifera* L.) Koloni Performansları. Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. 4(1): S 19–22
- Öder, E., 1989. Balarılarının Beslenmesi. Hasad Yayıncılık ve Reklamcılık, İstanbul.
- Tüik, 2013. Hayvansal üretim verileri tuik.gov.tr